

Frihetsparoller

Den av Baltiska kommittén nyss utgivna broschyren "Friheten möter Chrustjev" avsågs ursprungligen att vara en sammanfattande protest mot det ryska statsbesöket. Sedan detta besök inställts kan det möjligen sägas att skriften saknar aktualitet. Men så är det inte. Den är en ny och väsentlig påminnelse om vad som hände för mindre än tjuu år sedan i de baltiska staterna, den summerar de skäl som talade mot inbjudan av den ryske diktatorn. Med tanke på den förvirrade och till dels förnedrande diskussion kring återbudet som förts under de senaste veckorna har broschyrens faktiska uppgifter och klara värderingar en stor uppgift att fylla.

Estlands förutvarande statschef August Rei berättar om de besök som inledde de baltiska staternas erövring i början av det andra världskriget. Vid dessa tillfällen förklarade den ryska statsledningen att dess fordringar på biståndspakter och baser framställdes utan tanke på okkupation. "Vi vill inte kränka Estlands oberoende, ekonomiska ordning eller statliga institutioner", försäkrade Stalin; "vi äsyftar inte någon okkupation eller upprättande av ett protektorat." Sedan pakten med Estland undertecknats tillade Stalin: "Ni skall se hur orubbligt vi bolsjevikerna håller fast vid de avtal som vi underskrivit. Våra ord och våra underskrifter är något helt annat än de borgerliga statsmännens." Ett drygt halvår senare erövrades de baltiska staterna. De män till vilka Stalin givit sina försäkringar och som han begåvat med presenter blev arresterade och deporterade. "Jag kan nämna", skriver Rei i sin knapp och lidelsefria översikt, "nio f d estniska statsöverhuvuden, 32 f d ministrar och 119 parlamentsmedlemmar, som samtliga spårlost försvunnit i Sovjetunionens slavarbetsläger." Det kan fastslås, heter det i en annan av broschyrens uppsatser, "att vid deportationerna 1941, 1944—1946 och 1949 bortfördes mellan 10 och 15 procent av Baltikums befolkning till Sovjetunionen för att gå en långsam död till mötes i Sibiriens ödemarker och vid Ishavets kust".

Under de baltiska staternas självständighetstid talade den svenske kungen och de svenska statsledarna vid officiella besök om den starka känsla vi i Sverige hade för dessa länders oberoende. Då den ryska erövringen kom uttalade svenska demokrater sin bitterhet över vad som skedde och sin förbittring över de ryska för-

dragsbrotten och övergreppen. Till dem som förde ett klart språk var dåvarande universitetskanslern Undén i första kammaren 16 augusti 1940: "Det är naturligt att de händelser som inträffat i Östersjöområdet på ett aldeles särskilt sätt berört oss här i Sverige. Tre förut självständiga stater ha likviderats på några dagar. Den skenbara frivilligheten kan inte bedraga någon iakttagare. Vi veta numera alltför väl hur en sådan yttre frivillighet skapas. Det är en aldeles egenartad statskonst som härvid utvecklat sig, och den är lätt att identifiera... De återstående småstater i Europa som ännu äro fria ha fått en ny lärorik åskådningslektion genom att bevittna den taktik som använts mot de baltiska staterna."

Ingen lär vid den tiden ha anat att utrikesminister Undén ett par år senare skulle försvara den ryska erövringen, att den svenska regeringen under hans medverkan skulle utlämna baltiska flyktingar till Ryssland och att efter tio år samma regering och samme utrikesminister skulle inbjuda den ryske diktatorn till Sverige och i sällskap med denne diktator fördöma de svenskar som under erinran om vad som skett i Baltikum kritiserade inbjudningen. — Är ordet förnedring för starkt i ett sådant sammanhang? När skall man då få använda det?

Ett antal inlägg i skriften uttrycker de skrivandes känslor inför det beramade besöket. "Varje totalitär regim är oss svenskar som fria västerlänningar förhatlig. Liksom vi avskydde nazismen och fascismen, avsky vi kommunismen. Detta är den verkliga svenska hälsningen till Chrustjev vid hans ankomst till Sverige." (Birger Nerman.) "Ingen skall göra sig några illusioner. Ett besök i vårt land och en smula förbindligt kallprat över ett middagsbord får inte en hårdhudad diktator att ändra livsstil." (Jarl Hjalmarson.) "Goodwillresor av de för tyranni och förtryck ansvariga är meningslösa. Högtidliga svenska anföranden som ger ett annat intryck är skadliga. Låt oss i stället göra klart att handlingar som ökar de baltiska folkens och individernas frihet kan skapa bättre förståelse mellan Norden och Sovjetrysslands folk!" (Bertil Ohlin.) "Vi vet att människans rättigheter är okända för Rysslands folk, inte får tryckas där. Regimerna i sådana länder är oss främmande och förhatliga, hur vi än kan och bör hålla av alla folk, alla kartområdens

människor." (Ture Nerman.) Chrustjev "vill få våra ledande politiker att känna sig förpliktade av sin egen våltalighet, när de önskar honom välkommen. Han vill få oss att tro på hyckleriet som den högsta form av diplomatisk takt och klokhets; vi kommer ju att få höra det från våra egna." (Arnulf Överland.) "Friheten, de demokratiska rättigheterna, är ju under ständigt hot inifrån och utifrån. Den största och mäktigaste frihetsfienden i vår tid efter Hitlerrikets fall är Sovjetunionen." (Eyvind Johnson.) Det är dessa röster som uttrycker svensk opinion, inte människornas och diplomaternas välkomstord. Det vet alla — även de som ville buga för besökaren.